

ԵԿԵՂԵՑԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՆԳՍՏԵՍԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԵԾ ՊԱՏԻՈՂ ԶԱՌԱՍՆՈՐԵԱՅ ԾՐՋԱՆԻՆ

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ ԺԱՄԸ

Ներածական

Մեծ Պատիոց յատուկ զոյգ ժամերգութիւններէն առաջինն է Խաղաղական ժամը՝ ուղղուած Ս. Հոգիին եւ Բանին Աստուծոյ՝ Զրիստոսի, «որ եղաւ ի գերեզմանի, էջ ի դժոխս, եւ խաղաղութիւն արար հոգւոցն»։ Ժամերգութեան կառոյցէն յայտնի կը դառնայ որ Հայր Աստուծոյ աշխարհ ուղարկած իր Միածին Որդին եւ արարչագործ Սուրբ Հոգին երկինքէն երկիր իջնելով խաղաղութիւն պարգեւեցին ընտրեալ հոգիներուն, ինչպէս Յիսուս Զրիստոս ըսած էր յայտնապէս թէ ի՞ր եւ ոչ թէ աշխարհի խաղաղութիւնն էր որ կը բերեր մարդոց։ Չոյգ ժամերգութեանց մէջ քիչ ատեն կը հանդիպինք աստուածաբանական կետերու, քանի որ ժամերգութեանց նկարագիրն ու նպատակը այդ չէ, այլ աղօթքի գորութեամբ անձնաքննութիւն ու անկեղծ հաղորդութիւն գոյացնելն է Աստուծոյ հետ։ Պաշտամունք են անոնք լիովին, քան այլ ինչ որ կ'իյնայ տեսական աստուածաբանութեան ծիրէն ներս։ Կան անշուշտ հիմնական եւ կրկնակի ակնարկութիւններ Ս. Երրորդութեան վերաբերեալ, ու անոր իւրաքանչիւր դէմքին յատուկ ներգործութեան։ Կան նաեւ սրբոց բարեխօսութեան մշտական ներկայութիւնն ու անոր ներգործութիւնը, բոլորն ալ սակայն պաշտամունքային եւ ներանձնական նկարագրով ու նպատակով։

Սաղմոս

Խաղաղական ժամը ողողուած է Սաղմոսներով, մեծ մասամբ անձնական, եգալի առաջին դէմքով արտայայտուած ըղձանքներ եւ աղօթքներ։ Զկայ Ս. Գրքի ուրիշ այլ հատուած, նոյնիսկ Աւետարանական հատուած մը, բացի ընդարձակ այդ սաղմոսներէն, որոնց մէջ օրհնութեան, երկիւղի, փրկութեան, նեղութեան, աստուածային արդարութեան եւ ողորմութեան, սքանչելի հրաշագործութեանց, զղջումի եւ պատարագի, ու վերջապէս կրկնակի խաղաղութեան անվերջ ըղձանքներ իրար կը յաջորդեն, մարդուս կեանքի ամենօրեայ փորձէն առնելով ամեն հաւանական դրուագ, քիչ անգամ ուրախ, յաճախ գոհունակ, եւ շատ անգամ տկարութեան եւ խռովութեան, խոստովանանքի եւ թշնամանքի տուայտանքներով, բոլորն ալ յանգելով հոգիի եւ մտքի խաղաղութեան, որ կը պատկերացուի հետեւեալ համարներով. «Ուստի ուրախացաւ սիրտս, լեզուս ցնծաց, ու մարմինս յոյսով ապրեցաւ», եւ կամ, ապականութենէն դէպի կեանքի ճանապարհ ընթացքը «խսպառ լեցուց զիս ուրախութեամբ քու առջեւ» վայելուչ քաղցրութեանդ շնորհիւ»։

Միայն սաղմոսներու հոգեպարար տարափն է որ կը շարահիւստի հոգեւոր երգերու, քարոզներու եւ աղօթքներու ընդմէջէն, առանց Աւետարանական այլ ընթերցումի, որ կը բացատրուի սա յատուկ նշանակութեամբ։ Սաղմոսներու շարանը կ'արտայայտեն լիովին խաղաղութեան ծարաւը՝ մեղսալից կեանքի ոլորտներուն մէջ, կեանքի իրական պատահարներուն առջնօրէն, եւ կը պատրաստեն հաւատացեալը

Խաղաղութան Իշխանը ցնծութեամբ դիմաւորելու, երբ կ'ըսուի «ամէն ոք որ քեզ կը փնտռէ ով Տէր, թող ցնծայ եւ ուրախանայ քեզմով»: Ի վերջոյ սաղմոսերգուին ջերմեանդ հաւատքը հոգւոյ խաղաղութեամբ կ'արտայայտուի երբ կը գոչէ: «Աստուած դուն դարձեալ պիտի ապրեցնես զմեզ եւ քու ժողովուրդը քեզմով պիտի ուրախանայ», եզրափակիչ եւ յանկուցիչ այդ վստահութիւնը ներշնչելով հաւատացեալ աղօթասացի հոգիին մէջ՝ իսկական խաղաղութան թաքուն աւետիսով:

«Շնորհեա մեզ, Տէր»

«Շնորհեա՛ մեզ, Տէր» երգը իր աղերսագին կրկնաբանութեամբ եւ կուռ բովանդակութեամբ ու յատուկ նկարագրով բոլորովին տարբեր շեշտադրութեամբ կ'երգուի բաղդատմամբ միւս շարականներուն, որուն կորիզը անշուշտ խաղաղութիւնն է, երկնային եւ երկրային, որոնց միջեւ գիշերային այդ ժամուն «ամենայաղթ գօրութիւն» զգեցած Ս. Խաչն է որ կը մեջբերուի՝ որպէս նշան ապաշխարութեան եւ փրկութեան: Խաչի գօրութեան կողքին գայն կրողին՝ Բեթղէեմի Մանկան՝ Էմմանուէլի ոգեկոչումն է որ կը լիացնէ նոյն այս երգը երբ ամէն համարի աւարտին «զի Աստուած ընդ մեզ է», այսինքն Յիսուսի տրուած սկզբնական անունը՝ Էմմանուէլ՝ «որ թարգմանի ընդ մեզ Աստուած» կը յանկերգուի շարունակաբար, երբ մանաւանդ «քանզի մանուկ ծնաւ մեզի, որդի տրուեցաւ մեզի», որուն իշխանութիւնը իր ուսերուն վրայ կրած Խաչն իսկ եղաւ: Ի վերջոյ Խաղաղութան Իշխանն է որ մեզի հետ պիտի մնայ ընդմիշտ:

Խոստովանանք

Չղջումի, սրտի գաղտնիքներու (մեղքերու) խոստովանանքի յատուկ աղերսանքներով ծածկագետ Աստուծոյ ուղղեալ մաղթանքով մը, ու անոր յաջորդող քարոզովն ու աղօթքով, Աստուծոյ պահպանութիւնը կը հայցուի հաւատացեալներու անձերդն համար՝ իր ողորմութեանը շնորհիւ: «Տէր բարերար» աղօթքը թէ՛ մեղքերէ ազատուելու եւ թէ՛ խաղաղութեան աղբիւրէն բարի պարգէւներ խնդրելու ըղձանքը կը յայտնէ սատանայական խռովքէ մարդոց միտքը խաղաղեցնելու համար, թէ՛ գիշերային այս պաշտամունքի ատեն եւ թէ՛ «յամենայն ժամանակի»:

Յաջորդող 26-րդ սաղմոսը լոյս եւ կեանք կը կոչէ արարիչն Աստուած ու անոնց գօրութեամբ այլեւս վախ եւ դող չի կրնար պատել հաւատացեալը, քանի որ Աստուած զինք ժայռերէն աւելի վեր բարձրացնելով, իր գլուխն ալ բարձրացուցած պիտի ըլլայ աւելի վեր քան իր թշնամիները: Փրկիչ Տիրոջ օգնութիւնը կը խնդրուի որ զինք չանարգէ ու առանձին չթողու, մանաւանդ որ «հայր իմ եւ մայր իմ թողին զիս եւ Տէրն իմ ընկալաւ զիս»:

«Նայեաց սիրով»

Հիմնական շարականը Խաղաղական Ժամուն «Նայեաց սիրովն» է՝ գրուած ու երգուած Հայ Եկեղեցւոյ մեծ սուրբին Ներսէս Կաթողիկոս Շնորհալիի կողմէ «Ներսէսի երգ» սկզբնատառերով շարադրուած, որուն

կորիզը կը կազմէ Յիսուս Զրիստոսի կեանքն ու անոր Աւետարանը որպէս լոյս աշխարհի:

Նախ գթած Զօր սիրով իր դէմքը դէպի իր արարչութիւնն ու տկար արարածներու դարձն է որ կ'աղերսուի պահապան հրեշտակներու բանակներու օգնութեամբ: Սրտի աչքերուն լոյս կը խնդրէ աղօթասացն ու երգիչը Շնորհալի՝ շնորհներ բաշխող լոյսի աղբիւրէն: Զարկ չկայ հաստատելու որ ամենէն զգայուն եւ տաղանդաւոր բանաստեղծն է Շնորհալի Զայրապետ որ կ'երգէ, Աստուծոյ արարչագործութիւնը վկայակոչելով ընդմիշտ, գայն կապելով նորաստեղծ ստեղծագործութեան հետ որով հաւատացեալը կը նորոգէ իր միտքն ու հոգին: Լոյսը տիրապետող է որպէս «ճառագայթ իմանալի», որպէս «սիրոյ հուր», որ պիտի մաքրագործէ մեր սրտի խորհուրդները ու անոնց փոխարէն գիտութեան լոյսով պիտի փայլեցնէ զանոնք:

Աղօթք եւ Սաղմոս

Աստուածորդին «Խաղաղութեան հրեշտակ» կը կոչէ, որ պետք է հասկնալ դեսպան խաղաղութեան, Զրիստոս ինք, որ պիտի պահպանէ զմեզ գիշերուան եւ դէտրու պատուհասներէն, որ իսկոյն կը յատկանշուի որպէս «բարիքներ պարգեւող անմահ Տէր»: Երկարապատում 118-րդ սաղմոսը աւելի անձնական հանգամանք կը կրէ, թուելով անհատին տկարութիւններն ու դիմադրութիւնը, Տիրոջ պատուիրաններուն հանդէպ զգոյշ մնալու կարիքը, խոստովանանքի եւ ուղղութեան գալու անհրաժեշտութիւնը, անհուն մխիթարանքի զգացումով պատուուած ըլլալը: Աղաչանքներու տարափ մը կը յագեցնէ Խաղաղական Ժամուն հետեւողը երբ կը ծայնակցի ըսելով թէ իմ շրթունքներով պիտի պատմեմ Տիրոջ ամէն իրաւունքները, քանի որ ինծի սորվեցուցիր խրատիդ եւ գիտութեանդ քաղցրութիւնը որոնցմով ես հաստատ մնացի քու պատուիրաններուդ մէջ:

«Ի քէն հայցեմք»

Սրտայոյզ է «Ի քէն հայցեմք Զայր գթութեանց» շարականը, որուն առաջին երեք տուները յաջորդաբար կ'ուղղուին Զօր, Որդւոյն եւ Ս. Զոգիին, առաջինը՝ մխիթարութեանց Զայր Աստուածը ըլլալով կը մխիթարէ զմեզ մեր մեղքերու տրտմութեանց ժամերուն, աղաչանքովն ու բարեխօսութեամբը Ս. Աստուածածնին: Նոյն բարեխօսութեամբ եւ արդարներու միջնորդութեամբ Որդին Աստուած կ'ոգեկոչուի որ գայ թեթեւցնելու մեր մեղքերու ծանրութիւնը ապաշխարութեամբ, եւ զօրացնելու զմեզ իր պատուիրաններու քաղցր լուծը կամովին կրելու որպէս խաչ: Մարդասէր Սուրբ Զոգիին ուղղեալ երրորդ բաժնին մէջ շարականագիրը վերանորոգուի կ'ուզէ, եւ միեւնոյն ատեն աւագանէն մկրտեալ եւ այժմ հանգուցեալ սիրելիներուն լուսաւորեալ կեանք կ'աղերսէ, դարձեալ Զրիստոսի մօր եւ արդարներու աղաչանքներով: Մնացեալ երեք տուներուն մէջ յանցանքներու ներում կը խնդրուի, առաքելոց հետ հաղորդութիւն կը հայցուի, եւ հաւատացեալը կ'աղաչեն որ վերջին դատաստանին եւ Տիրոջ երկրորդ գալստեան կրկին մեր ննջեցեալները յիշուին:

Ստեղի շարականներ

Հինգ ստեղի շարականներ տեղադրուած են հոս, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի օրերուն յատուկ: Այս արդէն կը յայտնէ թէ հաղադական ժամը կատարուելու է յիշեալ հինգ օրերուն, զանց ընելով անշուշտ շաբաթ եւ կիրակի օրերը որոնք սրբոց եւ տէրունի տօներու յատուկ օրեր են: Չորեքշաբթիի ստեղին նուիրուած է Ս. Աստուածածնին որպէս «սափոր ոսկի եւ տապանակ կտակարանաց», հայցելով իր բարեխօսութիւնը որպէս գլխաւորը բոլոր սուրբերուն մէջ, միշտ անշուշտ հաւատացեալներու պաշտամունքն ու երկիրպագութիւնը իր միջնորդութեամբ հասցնելու իր որդւոյն եւ մեր Փրկչին:

Հինգշաբթիի ստեղին Առաքեալներուն նուիրուած է որպէս «Աստուծոյ ընտրեալները, յոյսիսկ աշխարհի ստեղծագործութենէն առաջ»: Անոնց բարեխօսութիւնը եւս կը խնդրուի որոնք «բարեկամք» նկատուած են Զրիստոսի, այսինքն Տիրոջ բարի կամքը կատարողներ, եւ «հազարապետներ» Աստուծոյ խորհուրդներուն, այսինքն տնտեսներ եւ գործակալներ, որոնք մեղքի ծովէն մարդիկ դուրս բերին ու առաջնորդեցին դէպի անմահ կեանք: Ուրբաթ օրուան ստեղին «աստուածագարդ» սուրբ հաչին նուիրուած է, որ որպէս կեանքի փայտ կամ ծառ, եկաւ փրկութիւն բերելու մարդկութեան: Հոս «պարծանք պօղոսեան» յիշատակութեամբ Պօղոս առաքեալ կ'ոգեկոչուի որպէս առաջին դաւանողն ու քարոզիչը Ս. հաչին, ինչպէս կը կարդանք Ա. Կորնթացւոց ուղղած իր թուղթին սկիզբը՝ «վասնզի հաչին քարոզութիւնը կորուսեալներուն համար յիմարութիւն է, սակայն փրկուածներուն համար՝ Աստուծոյ գօրութիւնն է եւ յիմաստութիւնը»:

Երկուշաբթիի ստեղին, Զաք Յովիւին ակնարկելով, մարդոց մոլորեալ վիճակէն դարձի բերելու մաղթանքն է որ կ'երգէ, կորուսեալ մէկ ոչխարին վերադարձը եւ մնացեալ իննըսունեւինսին միանալու առակը վերականգնելով: Երեքշաբթիի ստեղի շարականը որպէս կեդրոնական կերպար ունի Յովհաննէս Մկրտիչ, որ խօսեցաւ Զրիստոսի ու Եկեղեցւոյ միացումին, ինչպէսփեսայի եւ հարսի: Հոս կը նշուի Յիսուսի մկրտութիւնը Յորդանան գետին մէջ ուր Յիսուս «հայցելով ի ծառայէն», Մկրտիչէն, լուաց Ադամի մեղքը, վկայուելով միանգամայն «յամլորդւոյ», Կարապետ Մկրտիչէն, որպէս գառն Աստուծոյ որ աշխարհի մեղքը իր վրայ վերցուց:

Հոգւոցն հանգուցելոց

հաղադական ժամերգութիւնը իր աւարտին կը հասնի ննջեցեալներու յատուկ աղօթքով, յիշելով բոլորը միասնաբար որ արժանի ըլլան քաւութեան եւ մեղքերու թողութեան: Տեսանք արդէն որ ի Զրիստոս հանգուցեալները կարելոր բաժին մը ունին սոյն ժամերգութեան մէջ որպէս հաղորդակիցներ ուրբ եկեղեցւոյ: Տէրունական աղօթքով կը փակուի հաղադական ժաւը:

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԾ Պահոց Շրջանին

Ներածական

Յաջորդելով հաղադական ժամերգութեան, Հսկումի ժամերգութեան երկրորդը կը հանդիսանայ Հանգստեան ժամը որ կը կատարուի ի դէմս Հայր Աստուծոյ խնդրելով որ իր Միածին Որդւոյ պահապան աջով հովանի ըլլայ մեզի «խաւարային գիշերուան ընթացքին»: Եթէ հաղադական ժամու հեղինակաւոր դէմքը Ս. Ներսէս Շնորհալին է, Հանգստեան ժամու սուրբ հեղինակներն են դարձեալ Ներսէս Շնորհալին իր կողքին ունենալով մեծ աղօթասացը՝ Գրիգոր Նարեկացին: Հոս եւս Ս. Գիրքի ընթերցումը սաղմոսներէն քաղուած ըլլալով հանդերձ, տիրապետողն է Շնորհալի Հայրապետի «Հաւատով խոստովանիմ» աղօթքի 24 տուները, օրուան 24 ժամերուն համար գրուած, եւ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացիի Մատեան Ողբերգութեան հռչակաւոր գիրքի «Ընկալ քաղցրութեամբ», «Որդի Աստուծոյ», «Աստուած յաւիտենական» եւ «Աղերս առ Տիրամայր» հրաշալի եւ ներշնչող աղօթքները: Նկատի ունենալ սա պարագան որ թէ՛ Շնորհալիի եւ թէ՛ Նարեկացիի յիշեալ աղօթքները անձնական առաջին դէմքով գրուած են, վերածելով զանոնք զուտ անձնական եւ ներհայեցողական աղօթքներու՝ մարդու եւ Աստուծոյ միջեւ:

Սաղմոսներ

Առաջին սաղմոսով արդէն «լոյս» եւ «ճշմարտութիւն» կը խնդրուի Աստուծմէ որպէս առաջնորդ կեանքի ամեն քայլափոխի, որուն կը յաջորդէ 118-րդ երկար սաղմոսը՝ ծանօթ որպէս «Եկեցէ ի վերայ իմ ողորմութիւն քո Տէր»: Հոն աստուածային պատուիրաններու, վկայութեան, խոնարհութեան եւ շարք մը հոգեւոր առաքիւնութեանց կողքին, ամբարտաւաններու, մեղաւորներու եւ տրտմութեան հակոտնեայ նշանները որպէս խոստովանանք կը յայտնուին ու անոնց համար ալ Աստուած կը կանչուի որպէս «օգնական եւ փրկիչ», որպէսզի «օգնէ ինծի եւ ապրեցնէ զիս իր խոստման համաձայն»: Մոլորեալ ոչխարի մարգարեաշունչ առակը սաղմոսաց այս բաժնին մէջ, կուգայ յետադարձ ակնարկով փնտռելու ծառան որ չէ անտեսած պատուիրանները պահելու իր պարտքը, յանդիմանելով սակայն այն միւս բոլոր ծառաները որոնք անօրէնութիւն գործելով ինկան, հեռացան ու չկարողացան վերահաստատուիլ իրենց աստուածաստեղծ պատկերին մէջ:

Սրբոց բարեխօսութիւն

Յաջորդող մաղթանքով անձը ինքզինք երկնաւոր Թագաւորին կը յանձնէ, յուսալով սուրբ խաչին եւ բազմաթիւ սուրբերու բարեխօսութեան: Գիշերուան պահապան Տէրը խաղաղութեան մէջ պիտի պահէ զմեզ, այս անգամ հաւաքական եւ ոչ թէ անձնական աղօթքին միջոցաւ որ կը յաջորդէ մաղթանքին: Աղօթքը լիովին խաղաղութիւն կը հայցէ գիշերուան ընթացքին խնդրելով որ Տէրը շնորհք ընէ որ գիշերուան հանգիստը խաղաղութեամբ անցընենք, ու յաջորդ առաւօտուն արժանի ըլլանք պաշտելու զԱստուած:

Աւետարան

Կը կարդացուի միակ աւետարանական կարճ հատուած մը Յովհաննու աւետարանէն, որ ծանօթ է հաւատացեալներուն որպէս ցորենի հատիկը որ պէտք է հողին մէջ մեռնի շատ արդիւնք տալու համար: Կեդրոնական հրաւերն այն է թէ Զրիստոսի ծառայողը պէտք է հետեւի իրեն եւ մնայ իր հետ՝ ուրտեղ որ ինք ըլլայ, որպէսզի «իմ Հայրս ալ գինք պատուէ»: Պահպանեալ գմեզ եւ Տէրունական աղօթքներէն ետք Հանգստեան Ժամերգութիւնը ուստում մը կը կատարէ Աստուածամօր բարեխօսութեամբ երգելու եւ արտասանելու համար Ժամերգութեան կեդրոնական աղօթքները՝ Նախ Ս. Գրիգոր Նաեկացիի եւ ապա Ս. Ներսէս Շնորհալիի:

«Ընկալ քաղցրութեամբ»

«Մաղթանք զօրաւորք արհաւրաց գիշերայնոյ» կոչուած են մեր վերեւ յիշած Նարեկացիի Նարեկէն քաղուած չորս գլուխները, բոլորն ալ, ինչպէս Նարեկ աղօթամատենին մէջ շեշտուած է, «ի խորոց սրտի խօսք ընդ Աստուծոյ» ներանձնական աղօթքներ են: Առաջինը՝ «Ընկալ քաղցրութեամբ Տէր Աստուած հօգօր»ը, աղօթասացը առաջին դմբով անձնապէս դժ յանդիման կը բերէ Աստուծոյ՝ անոր ուղղելով իր բազմապիսի մեղքերն ու տկարութիւնները գերազանց ոճով մը եւ պատկերներու խիտ, անհաւասար, արտասովոր, եւ սակայն բոլորովին անդորրիչ տարափով մը, զոր մեղմանուշ շեշտադրութեամբ կը կարդանք, միօրինակ թեթեւ երգեցողութեամբ, զգուշանալով որ խորիմաստ խօսքերը չկլանուին երաժշտութեան ելեւէջներուն մէջ, ինչպէս այլապէս պիտի երգէինք շարական մը իր պայմանադրեալ եղանակով:

Աղօթքին մէջ Նարեկացի սուրբը աղաչանք, գթութիւն, ամօթական տխրութիւն, անբերելի ծանրութիւն եւ այլ որակումներով կը բանաձեւէ մարդուս մեղանչական բնութիւնն, ու անոր դժմ Աստուծոյ անքնին, կեցուցիչ, ամրացուցիչ եւ անխարդախ դարմանն է որ կը հայցէ, հանգիստ բերկրութիւն խնդրելով իրմէ, բարեխօսութեամբ Աստուածամօր եւ բոլոր ընտրեալ սուրբերուն: Հոն կան Նաեւ խռովութիւն, կենցաղ, երազ, ցնորք, որոնցմէ հաւատացեալը կը ցանկայ ձերբազատուիլ «հոգեկորոգ գուարթութեամբ, ամենազգաստ արթնութեամբ ի Զեզ արծանացեալ»:

«Որդի Աստուծոյ»

Երկրորդ «աղօթք զօրաւոր»ը Աստուծոյ Որդւոյն Զրիստոսի ուղղուած է, որուն ծնունդը անքնին է, եւ որուն մօտ անկարելի ոչինչ կը մնայ, այլ ընդհակառակը, իր ողորմութեան շնորհիւ մեղքերը կը հալին, դէտերը կը հալածուին, յանցանքները կը ջնջուին, կապանքները կը քակուին եւ շղթաները կը խորտակուին: «**Ի դիւաց պահպանութեան**» երրորդ աղօթքով, յաւիտենական Աստուածը բարերար եւ ստեղծագործողն է ցերեկի եւ գիշերուան, յոյսն է լոյսի որդիներու, որ «ամենարուեստ իմաստութեամբ» մահուան ստուերը կը փարատէ, եւ իր տէրութեան փառքը կը յայտնէ, որուն առջեւ ամեն ոք ծնրադիր երկիրպագութիւն կը մատուցանէ: Յիսուս Զրիստոս յանուանէ ոգեկոչուելով որպէս «յոյս իմ եւ վստահութիւն իմ»,

Նարեկացի գինք «Աստուածո՞ւ ամենայնի» կը կոչէ, որուն շնորհն եղաւ մարդոց վիշտերուն մխիթարութիւնը եւ մեղքերուն քաւութիւնը: Հոս կայ նաեւ «Խաչի դրոշմը», Նորոգուած աստուածային արիւնով, ինչպէս նաեւ Նոյն շնորհով մեզի տրուած որդեգրութեան պատիւը՝ մկրտութեամբ:

«Տիրամայր Ս. Աստուածածին»

Նարեկացիի Տիրամայր Ս. Աստուածածինն ուղղեալ չորրորդ բաժինը բարեխօսութիւն կը խնդրէ յուսահատութեանց, սրտաբեկութեանց եւ աստուածային բարկութեան հետեւանքով տագնապած անձին, Ս. Կոյսը «հրեշտակ ի մարդկան եւ երկնաւոր արքայուհի» կոչելով, ընդունէ, կ'ըսէ, քեզ դաւանողին մաղթանքն ու աղերսանքը, օգնելով որ աղօթասացին տագնապալից օրը բերկրութեան տօնի վերածուի, ու ինք թշուառ հոգի մը, կարենայ ծունր դնելով խոնարհի հաշտութեան ի խնդիր: Նարեկացի հետեւեալ հրաշալի ստորագելիները կուտայ Տիրամօր՝ տալով նաեւ իւրաքանչիւրին համապատասխան մարդկային կարիքներն ու անոնց դարմանը. Սրբուհի, Անարատ, Երջանիկ, Բարեշնորհ, Սուրբ Կոյս, Մեծարեալ, Լուծիչ, Հանգիստ, Խաղաղարար, Գովեալ, Զաղցրութիւն, Հաշտութիւն, Կենդանի Լոյս, Բերկրութիւն, Դեղ Կենաց, Հոգեւից, Կտակ Նուիրեալ:

«Հաւատով խոստովանիմ»

Կը հասնիք բոլորիս սրտին խօսող Ներսէս Շնորհալիի «Հաւատով խոստովանիմ» երկարաշունչ 24 տուն աղօթքին որ պիտակուած է որպէս «Աղօթք իւրաքանչիւր անձին հաւատացելոց ի Զրիստոս»: Առաջին հինգ տուններով հաւատացեալը կուգայ խոստովանելու Նախ Ս. Երրորդութիւնը, եւ ապա առանձինն Հայր Աստուած, Որդին Աստուած եւ Հոգին Սուրբ Աստուած, իւրաքանչիւրին յատուկ հոգածու շնորհներով առ աղօթասաց հաւատացեալը որ բաժին առնէ ընդունուելու Հայր Աստուծմէ որպէս կորսուած ոչխարը եւ անառակ որդին, Որդի Աստուծմէ՝ յիշուելու որպէս խաչակից աւագակը իր երկրորդ գալուստին, եւ Ս. Հոգի Աստուծմէ՝ վերստին մաքրուելու աստուածային հուրով ինչպէս մաքրուեցան եւ լուսաւորուեցան սուրբ Առաքեալները:

Յաջորդող վեց տունները մեղքերու թողութեան, յանցանքներու ջնջումին, գաղտնիքներու (մեղքերու) քննարկումին, եւ ամենախնամ Տիրոջ երկիւղը հայցող աղօթքներ են, որոնցմով աղօթասացին աչքն ու ականջը, բերանն ու սիրտը, ձեռքերն ու ոտները ուղիղ տեսնելու, լսելու եւ գործելու միայն ծառայեն համաձայն աստուածային պատուիրաններուն: Ապա՝ Զրիստոս որպէս կրակ պիտի բորբոքի այրելու հոգիին հիւանդութիւնները եւ մաքուր խղճմտանք պարգեւելու անձին, ինչպէս նաեւ որպէս իմաստութիւն՝ բարիք գործելու, խօսելու եւ լսելու առաջնորդէ գինք:

Շնորհալի Հայրապետ կը կանչէ հաւատացեալը ինքզինք յանձնելու բարիք կամեցող Տիրոջ, երկնաւոր Արքային, արարածները խնամողին, եւ բոլորին պահապան եղող Զրիստոսի, որպէսզի մեղքը ատէ եւ Զրիստոսը սիրէ, որ պահապան ըլլայ իրեն օրուան ընթացքին եւ գիշերը, տան մէջ եւ

կամ ճանապարհին: Մոլորեալները դարձի պիտի բերե իրենց չար սովորութիւնները բարիի փոխելով, երկիւղով եւ սիրով երկնքի արքայութեան բաժնեկից պիտի դարձնէ: Իբրեւ անմահութեան աղբիւր, Զրիստոս հաւատացեալին ապաշխարութեան արցունքովը զինք պիտի լուայ որպէսզի ուղղափառ հաւատքին մէջ հաստատ մնայ ընդմիշտ՝ բարի գործերով եւ մաքուր կենցաղով:

Իւրաքանչիւր տունի եզրակացութիւնը նոյնն է Շնորհալիի այս հոգեպարար 24 համարներու տեւողութեան՝ «եւ ողորմէ քու արարածներուդ եւ ինծի բազմամեղ անձիս», երբ ան կը շարունակէ որ սրտաբուխ աղօթքով բարերար Տէրը զինք բարի հրեշտակին յանձնէ իր հոգին աւանդած ատեն, ազատելով չար ոգիներու ճիրաններէն, ու այն ատեն միայն Զրիստոս, Ճշմարիտ Լոյսը, իր հոգին արժանի պիտի դարձնէ Իր փառքին՝ արդարներու օթեւաններուն մէջ:

«Հաւատով խոստովանիմ»ի վերջին երեք տունները արդար դատաւորին, ամենողորմ Տիրոջ եւ փառաւորեալ Տիրոջ կ'ուղղէ անձին աղերսանքը վերջին դատաստանին փրկութեան հասնելու իրեն, բախտակից դառնալով «ամենայն հաւատացելոց», ծանօթներուն եւ անծանօթներուն, նոյնիսկ թշնամիներուն եւ ատելիներուն, բոլորին համար հաւասարապէս ողորմութիւն հայցելով: Վերջին աղերսանք մը Փառաւորեալ Տիրոջ ուղղեալ, իր անձին բարի խնդրանքները կատարելագործելու աղաչանքով, կը դիմէ սրբոց բարեխօսութեան՝ յանուանէ, թուելով Հայ Եկեղեցւոյ գլխաւոր սուրբերը՝ Սրբուհի Աստուածածին, Յովհանէս Մկրտիչ, Գրիգոր Լուսաւորիչ, առաքեալներն ու մարգարէները, եկեղեցւոյ վարդապետներն ու մարտիրոսները, հայրապետներն ու բոլոր երկնային եւ երկրային սուրբերը:

«Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր»

Սուրբ Աստուածածնին ուղղեալ ծանօթ աղօթքէն ետք նախ կ'արտասանուի Տէրունական Աղօթքը եւ ապա՝ հանգստեան մաղթանքը, որուն կը յաջորդէ փառատրութեան եզրափակիչ «Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր» հոգեգմայլ քարոզը որ իւրայատուկ եղանակով կ'երգուի հանդիսապէս հոգեւորականին կողմէ, փառք տալով Աստուծոյ մարդոց կեանքի բարօր օրերուն համար, չարիքէ գերծ մնալու ըղձանքով, արժանի դառնալու համար Աստուծոյ օրինութեան եւ վայելելու աշխարհի խաղաղութիւնը: Օգնութիւն կը խնդրուի բարերար եւ բազումողորմ Աստուծմէ որ պահապան ըլլայ եկեղեցի շինողներուն, ուխտաւորներուն, քրիստոնեայ պետութեանց, բոլորը սուրբ եւ պատուական Խաչի հովանիին ներքեւ խաղաղ պահպանելով ընդմիշտ:

Դոկտ. Տ. Չաւեն Ա. Զինյ. Արզումանեան